

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL FOUNDATIONS OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ALTERNATIVE ENERGY

**Сорока Л.В., д.ю.н., професор,
завідувач відділу аспірантури і докторантури
Науково-дослідний інститут публічного права
orcid.org/0000-0002-6979-6049**

**Куркова К.М., д.ю.н., професор,
завідувач відділу науково-правових експертиз
та законопроектних робіт
Науково-дослідний інститут публічного права
провідний науковий співробітник
Науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1
(підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України)
Харківський національний університет внутрішніх справ
orcid.org/0000-0002-4259-5511**

**Даниленко А.О., доктор філософії в галузі права,
старший науковий співробітник
Науково-дослідний інститут публічного права
orcid.org/0000-0001-8263-1364**

У статті досліджено адміністративно-правові засади державної політики у сфері альтернативної енергетики в контексті сучасних викликів публічного управління та європейської інтеграції України. Обґрунтовано, що ефективність державної політики у цій сфері визначається не лише змістом матеріально-правових норм і стратегічних документів, а насамперед якістю адміністративно-правового забезпечення, зокрема організацією та реалізацією адміністративних процедур у діяльності публічної адміністрації.

Проаналізовано доктринальні підходи до розуміння принципів публічного управління та принципів адміністративних процедур, а також їх значення для формування належного адміністративно-правового режиму у сфері альтернативної енергетики. Установлено, що прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» створює універсальну процедурну рамку діяльності публічної адміністрації, яка має застосовуватися і в спеціальних енергетичних правовідносинах, забезпечуючи процесуальну участь заінтересованих осіб, мотивованість управлінських рішень, строковість проваджень та можливість ефективного адміністративного оскарження.

Окрему увагу приділено європейським орієнтирам розвитку альтернативної енергетики, зокрема положенням директив RED II та RED III, а також Плану REPowerEU, які акцентують на раціоналізації та адаптації адміністративних процедур як умові прискорення енергетичної трансформації за збереження базових правових гарантій. Показано, що звітність Секретаріату Енергетичного Співтовариства виступає важливим джерелом фіксації стану імплементації енергетичного законодавства та практики застосування адміністративних процедур в Україні.

Зроблено висновок, що адміністративно-правові засади державної політики у сфері альтернативної енергетики формуються як системне поєднання принципів публічного управління, адміністративних процедур і спеціальних правових інструментів, яке забезпечує баланс публічних і приватних інтересів, передбачуваність управлінських рішень та довіру до державної політики в умовах енергетичної трансформації.

Ключові слова: державна політика, альтернативна енергетика, адміністративне право, публічне управління, адміністративна процедура, принципи публічного управління, енергетична трансформація, європейська інтеграція.

The article examines the administrative and legal foundations of state policy in the field of alternative energy in the context of contemporary challenges of public administration and Ukraine's European integration. It substantiates that the effectiveness of state policy in this area is determined not only by the content of substantive legal norms and strategic documents, but primarily by the quality of administrative and legal support, in particular by the organisation and implementation of administrative procedures within the activities of public administration bodies.

Doctrinal approaches to the understanding of the principles of public administration and the principles of administrative procedures are analysed, as well as their significance for the formation of an appropriate administrative and legal regime in the field of alternative energy. It is established that the adoption of the Law of Ukraine "On Administrative Procedure" creates a universal procedural framework for the activities of public administration, which should also be applied in special energy-related legal relations, ensuring procedural participation of interested parties, reasoned administrative decisions, observance of procedural time limits, and the possibility of effective administrative review.

Particular attention is paid to European benchmarks for the development of alternative energy, in particular the provisions of the RED II and RED III directives, as well as the REPowerEU Plan, which emphasise the rationalisation and adaptation of administrative procedures as a condition for accelerating the energy transition while preserving fundamental legal safeguards. It is demonstrated that the reporting of the Energy Community Secretariat constitutes an important source for recording the state of implementation of energy legislation and the practice of applying administrative procedures in Ukraine.

It is concluded that the administrative and legal foundations of state policy in the field of alternative energy are formed as a systemic combination of the principles of public administration, administrative procedures and special legal instruments, which ensures a balance between public and private interests, predictability of administrative decision-making and trust in state policy under conditions of energy transformation.

Key words: state policy, alternative energy, administrative law, public administration, administrative procedure, principles of public administration, energy transformation, European integration.

Вступ. Розвиток альтернативної енергетики в сучасних умовах набуває значення одного з ключових напрямів державної політики, що поєднує екологічні, економічні, безпекові та соціальні цілі. Для України актуальність цього напрямку посилюється необхідністю виконання євроінтеграційних зобов'язань, адаптації законодавства до права Європейського Союзу, а також трансформації енергетичної системи в умовах воєнних викликів і післявоєнного відновлення. Водночас практика реалізації державної політики у сфері альтернативної енергетики засвідчує, що наявність матеріально-правових норм і стратегічних документів сама по собі не гарантує досягнення задекларованих цілей. Вирішального значення набуває адміністративно-правове забезпечення цієї політики, зокрема належна організація процедур, інституційна узгодженість і передбачуваність управлінських рішень, без яких управлінський вплив держави ризикує залишитися фрагментарним та ситуативним.

У сучасній науковій доктрині питання принципів публічного управління та адміністративних процедур ґрунтовно досліджуються у працях А. П. Баранова, який аналізує їх нормативне закріплення в Україні та державах – членах ЄС [1; 2], а також К. М. Головки, яка розкриває правову природу та значення принципів адміністративних процедур для публічного управління [3]. Окремі аспекти державного управління у сфері альтернативної енергетики висвітлюються у монографічному дослідженні Т. В. Мусієнко [7] та у працях, присвячених публічному управлінню енергетичним забезпеченням територіальних громад [8]. Водночас європейський вимір енергетичної трансформації, включно з аналізом правових інструментів та принципів, представлений у роботі В. С. Хомина [9] та у дослідженнях щодо принципів енергетичного законодавства [12]. Сукупно ці праці формують методологічне підґрунтя для аналізу, однак не знімають потреби у цілісному висвітленні адміністративно-правових засад саме як “операційного механізму” державної політики.

Разом із тим, попри наявність значного масиву наукових публікацій, у сучасній юридичній науці недостатньо систематизовано розкрито адміністративно-правові засади державної політики у сфері альтернативної енергетики як цілісну категорію, що поєднує принципи публічного управління, адміністративні процедури та правові інструменти енергетичної трансформації. Залишається недостатньо дослідженим питання, яким чином адміністративна процедура трансформує програмні та нормативні орієнтири державної політики у реальні управлінські рішення та сталі управлінські практики. У прикладному вимірі це проявляється у тому, що навіть за наявності загальних законодавчих приписів інвестиційні й публічні очікування у сфері альтернативної енергетики залежать від того, як органи влади організують провадження, комунікацію, строки, мотивування та контроль рішень.

У зв'язку з цим **метою** статті є визначення та характеристика адміністративно-правових засад державної політики у сфері альтернативної енергетики крізь призму принципів публічного управління, адміністративних процедур і європейських інтеграційних орієнтирів. Методологічну основу дослідження становлять формально-юридичний, системний та порівняльно-правовий методи, що дозволяють комплексно проаналізувати національні та європейські підходи до адміністративно-правового забезпечення енергетичної політики.

Виклад основного матеріалу. Державна політика у сфері альтернативної енергетики за своєю природою є складним багаторівневим явищем, що охоплює нормотворчу, управлінську та правозастосовну діяльність публічної адміністрації. Її ефективність визначається не лише змістом стратегічних документів чи законодавчих приписів, а й здатністю адміністративного апарату реалізувати ці приписи через юридично впорядковані

управлінські процедури. У цьому контексті адміністративно-правові засади політики набувають конкретного змісту через інституційні та процедурні механізми, які забезпечують узгодженість дій органів влади та правову визначеність для суб'єктів господарювання. Саме тому “засади політики” у цій сфері доцільно бачити не лише як декларативні принципи, а як систему юридичних вимог до компетенції, порядку прийняття рішень, процедурної комунікації та механізмів контролю.

Принципи публічного управління, закріплені в нормативно-правових актах України та розвинені у європейській практиці, становлять ідейну основу адміністративно-правового регулювання [1; 2]. Вони визначають загальні орієнтири діяльності публічної адміністрації, зокрема вимоги законності, пропорційності, передбачуваності та належного врядування. У сфері альтернативної енергетики ці принципи набувають особливого значення з огляду на інвестиційну та технологічну динаміку галузі, а також багатосуб'єктний характер управлінських відносин, у яких взаємодіють різні органи та учасники ринку.

Ключову роль у трансформації принципів публічного управління в реальні гарантії прав та інтересів учасників енергетичного ринку відіграють адміністративні процедури. Як зазначається у доктрині, саме принципи адміністративних процедур забезпечують легітимність, прозорість і контрольованість управлінських рішень [3]. Прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» стало важливим етапом у формуванні універсальної процедурної рамки діяльності публічної адміністрації, яка має застосовуватися і в спеціальних сферах, зокрема в альтернативній енергетиці [4]. У цьому контексті визначальним є те, що процедурна рамка охоплює не лише загальні декларації, а й ключові “провадженні” елементи: належне повідомлення заінтересованих осіб, можливість подати пояснення та бути вислуханими, вимоги до обґрунтування індивідуального адміністративного акта, дотримання процедурних строків і наявність інструментів адміністративного оскарження як способу контролю за реалізацією дискреційних повноважень [4]. З огляду на це адміністративна процедура виступає не “додатком” до матеріального регулювання, а одним із центральних механізмів забезпечення довіри й правової визначеності у відносинах між державою та суб'єктами енергетичного ринку.

Спеціальне законодавство у сфері альтернативної енергетики – насамперед Закон України «Про альтернативні джерела енергії» та Закон України «Про ринок електричної енергії» – встановлює матеріально-правові засади функціонування відповідних ринків і правовий статус окремих інструментів регулювання [5; 6]. Водночас правозастосовний ефект цих актів значною мірою залежить від того, як організовано адміністративні провадження: від дозвільних і приєднувальних процесів до регуляторних та контрольних рішень. У такій логіці адміністративно-правові засади політики повинні охоплювати не лише нормативне визначення компетенції органів, а й процедурну координацію їх дій, зокрема узгодженість рішень, послідовність процедурних кроків і уникнення ситуацій, коли різні адміністративні рішення взаємно блокують реалізацію проєктів або створюють правову невизначеність.

У доктринальному підході до права ЄС розвиток альтернативної енергетики розглядається як складова ширшої енергетичної трансформації, що охоплює виробництво, інфраструктуру та споживання енергії [9]. Власне правові орієнтири ЄС щодо відновлюваних джерел енергії закріплені, зокрема, у Директиві (EU) 2018/2001 (RED II), яка встановлює рамкові вимоги та цільові орієнтири, а також окреслює необхідність удосконалення процедурних умов і адміністративних процесів у сфері розвитку ВДЕ [10]. Подальший розвиток цього підходу відображено в Директиві (EU) 2023/2413 (RED III), яка в загальному векторі посилює акцент на прискоренні розгортання відновлю-

ваних джерел енергії в контексті зміцнення енергетичної безпеки ЄС [11]. За таких умов вимога “прискорення” має розумітися не як спрощення за будь-яку ціну, а як раціоналізація адміністративних процедур із збереженням базових гарантій, що забезпечують законність, обґрунтованість і перевірюваність управлінських рішень.

Додатковим чинником актуалізації процедурного виміру енергетичної політики став План REPowerEU, який пов’язує прискорення енергетичного переходу зі зменшенням залежності від викопного палива в умовах безпечових викликів [14]. Відповідно, кризовий контекст підсилює значення інституційної спроможності публічної адміністрації та її здатності діяти в режимі підвищеної відповідальності: забезпечувати правову визначеність, оперативність і водночас дотримання належної процедури як мінімального стандарту легітимності.

У цьому контексті важливим джерелом інформації про стан реалізації енергетичної політики України виступають щорічні звіти Секретаріату Енергетичного Співтовариства, які фіксують окремі питання імплементації законодавства та практичні труднощі застосування процедур у сфері енергетики [13]. Їх значення полягає у можливості зіставляти формальне нормативне наближення із фактичними управлінськими результатами та виявляти проблемні зони, що вимагають удосконалення адміністративно-правових механізмів.

У системному вимірі адміністративно-правові засади державної політики у сфері альтернативної енергетики фор-

муються як сукупність взаємопов’язаних вимог до організації управлінської діяльності. До них належать: чітка компетенційна визначеність органів публічної влади; процедурна координація між ними; строковість адміністративних проваджень; мотивованість адміністративних актів і прозорість процедур; участь заінтересованих осіб у провадженні; наявність дієвих механізмів адміністративного та судового оскарження [3; 4]. Саме у такій сукупності ці елементи перетворюють принципи публічного управління на “робочі” засади державної політики, здатні забезпечити баланс публічних і приватних інтересів, знизити конфліктність управлінських рішень і сформувати належні умови правової визначеності для розвитку альтернативної енергетики.

Висновки. Отже, адміністративно-правові засади державної політики у сфері альтернативної енергетики слід розглядати як системне поєднання принципів публічного управління, адміністративних процедур та спеціальних правових інструментів енергетичної трансформації. Саме адміністративна процедура забезпечує трансляцію стратегічних цілей і матеріально-правових норм у передбачувані, мотивовані та юридично контрольовані управлінські рішення. У контексті європейської інтеграції та післявоєнного відновлення для України ключового значення набуває не стільки формальне запозичення європейських моделей регулювання, скільки інституційне закріплення належних адміністративно-правових механізмів, здатних забезпечити стабільність, прозорість і довіру до державної політики у сфері альтернативної енергетики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов А. П. Визначення принципів публічного управління та адміністрування в нормативно-правових документах України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 2 (56). С. 124–130. DOI: 10.34213/ap.19.02.16.
2. Баранов А. П. Характеристика принципів публічного адміністрування в країнах-членах ЄС. *Теорія та практика державного управління*. 2019. № 3 (66). С. 207–215. DOI: 10.34213/tp.19.03.25.
3. Головки К. М. Принципи адміністративних процедур: правова природа та значення для публічного управління. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 1 (83). DOI: 10.32782/1813-338X-2024.1.40.
4. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>.
5. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 р. № 555-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15>.
6. Закон України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 р. № 2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>.
7. Мусієнко Т. В. Принципи державного управління у сфері альтернативної енергетики України. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 404–408. URL: <https://nasplib.isofo.kiev.ua/handle/123456789/63933>.
8. Пилипенко Л., Мазик Р. Сутність, завдання і принципи публічного управління у сфері енергетичного забезпечення територіальних громад. *City Development (Журнал НДІРОМ)*. 2024. № 2. DOI: 10.32782/city-development.2024.2-10. URL: <https://journals.ndirom.kyiv.ua/index.php/city-development/article/view/50>.
9. Хомин В. С. Принципи та інструменти енергетичної трансформації в ЄС: правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. DOI: 10.32782/2524-0374/2024-3/50.
10. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources (recast). *Official Journal of the European Union*. 2018.
11. Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC (RED III). *Official Journal of the European Union*. 2023.
12. Dutov M. M., Sydorenko V. V. Principles of Energy Legislation. *Economics and Law*. 2019. No. 2. P. 47–55. DOI: 10.15407/econlaw.2019.02.047.
13. Energy Community Secretariat. Annual Implementation Report 2024: Ukraine Chapter. Vienna : Energy Community Secretariat, 2024. URL: <https://www.energy-community.org/publications/flagships/IRs.html>.
14. European Commission. REPowerEU Plan: Communication from the Commission, COM(2022) 230 final. Brussels, 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0230>.